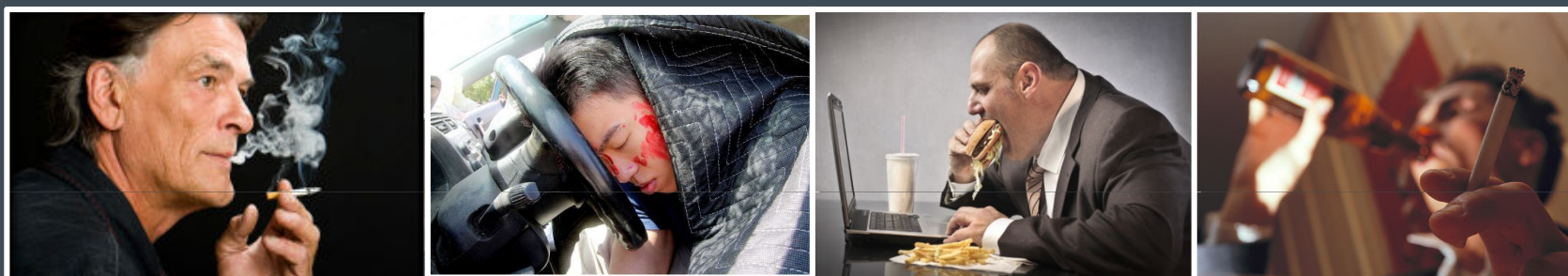

โครงการศึกษา มิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

Culture and Health Risks Project

ดำเนินงาน โดย สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.)
สนับสนุน โดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

หลักการและแนวคิด

หลักการพื้นฐานของโครงการมี 2 ข้อ

1. ปัจจัยเสี่ยงแยกไม่ออกจากเรื่อง “พฤติกรรมทางสังคม” (Social behavior) ซึ่งสัมพันธ์กับมิติสังคมวัฒนธรรม
2. มิติสังคมวัฒนธรรมที่กำกับพฤติกรรมทางสังคมของผู้คนมีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นการกำหนดนโยบาย มาตรการ ตลอดจนปฏิบัติการเพื่อการควบคุมปัจจัยเสี่ยง สุขภาพจำเป็นต้องเข้าใจมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

มิติทางสังคมวัฒนธรรม คือ กฎเกณฑ์ ความเชื่อ อุดมคติ รวมทั้งระบบ โครงสร้าง และความสัมพันธ์ทางสังคมที่กำกับการมองโลก การกระทำ และพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มสังคมต่างๆ

หลักการและแนวคิด

- ปัจจัยเสี่ยงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ “พฤติกรรมทางสังคม” (social behavior) คือ พฤติกรรมที่มี มิติทางสังคมวัฒนธรรมกำกับอยู่
- สังคมต่างกัน วัฒนธรรมต่างกัน ความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงก็ต่างกัน
- ในสังคมเดียวกัน กลุ่มทางสังคม (Social group) ที่มีวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ต่างกัน ก็จะมีความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงที่ต่างกัน
- กลุ่มทางสังคมเดียวกันอยู่ในบริบทที่ต่างกัน พฤติกรรมเสี่ยงก็ต่างกัน
- พฤติกรรมเสี่ยงเดียวกันเป็นผลจากอิทธิพลทางสังคมที่แตกต่างกัน
- พฤติกรรมเสี่ยงเหมือนกัน ส่งผลกระทบทางสังคมแตกต่างกัน
- พฤติกรรมเสี่ยงแบบเดียวกัน ในกลุ่มที่แตกต่างกัน ต้องใช้มาตรการแก้ไขที่แตกต่างกัน
- การกำหนดนโยบาย มาตรการ ตลอดจนปฏิบัติการเพื่อการควบคุมปัจจัยเสี่ยงจำเป็นต้องเข้าใจมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ ต้องการทำอะไร

- สร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างหลากหลายในมิติสังคมวัฒนธรรมของความ
เสี่ยงสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยง ใน 7 ปัจจัยเสี่ยง แอลกอฮอล์ บุหรี่
ยาเสพติด อุบัติเหตุทางถนน การพนัน โรคในกลุ่ม NCDs และภัยพิบัติ
- สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมระหว่าง
นักวิจัย/นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติ
ที่ทำงานหรือสนใจในมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยง
- สร้างชุดความรู้ เครื่องมือ สื่อ หรือกระบวนการทำงานที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงาน
ระดับปฏิบัติสามารถทำงานในประเด็นพฤติกรรมเสี่ยงได้ดีขึ้น และระดับ
นโยบาย สร้างนโยบาย-มาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

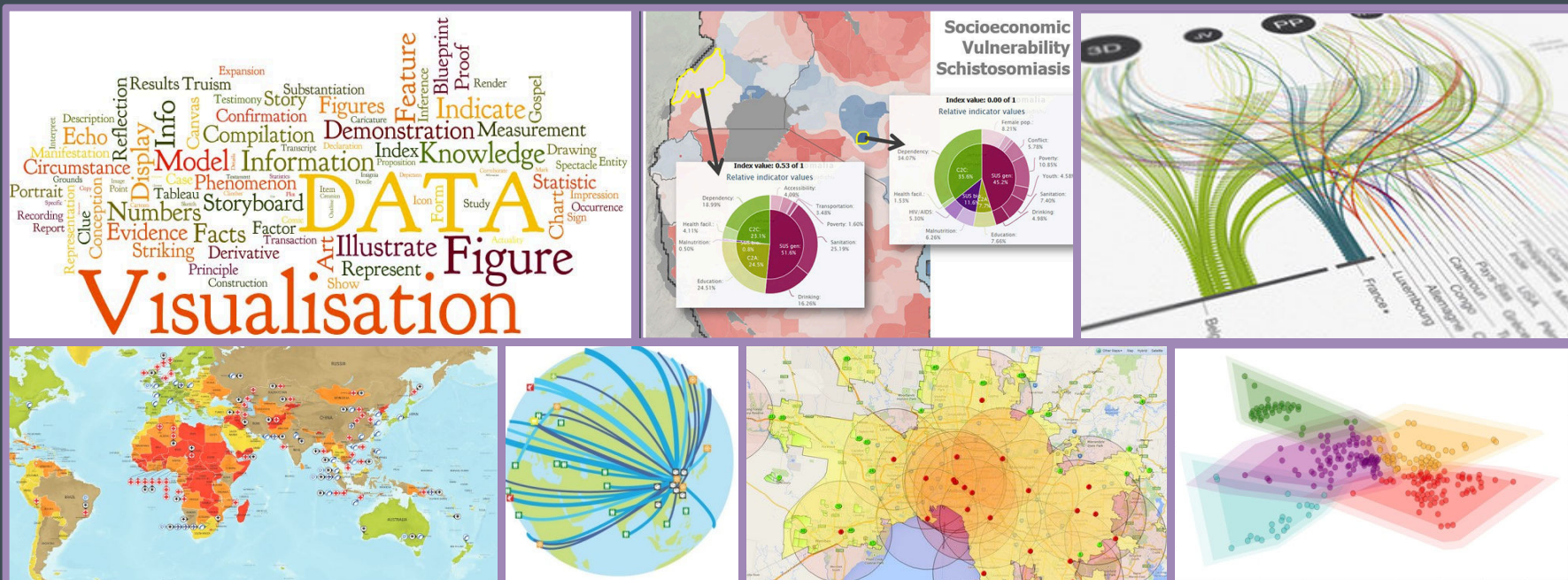
โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- “เวลา” “บุคคล” และ “สถานที่” ล้วนมีความหมายและดำรงอยู่ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมทั้งสิ้น: ระบาดวิทยาวัฒนธรรม
- “พฤติกรรม” เป็นยอดภูเขาน้ำแข็งที่มีปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเป็นฐาน
- ระบาดวิทยา เน้น “ความจริง” ที่นับและตรวจวัดได้ ในขณะที่แรงทางสังคม อารมณ์ ค่านิยมและกฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นความจริงที่วัดไม่ได้ แต่อธิบายได้
- “ความเสี่ยง” เป็น “ความจริงทางวิทยาศาสตร์” พอๆ กับที่มันเป็น “ความจริงทางสังคม” ที่ถูกสถาปนาขึ้นจาก “วาทกรรม” และปฏิบัติการทางสังคม
- ระบาดวิทยาที่ชุมชนมีส่วนร่วม – ระบาดวิทยาเชิงความรู้ท้องถิ่น

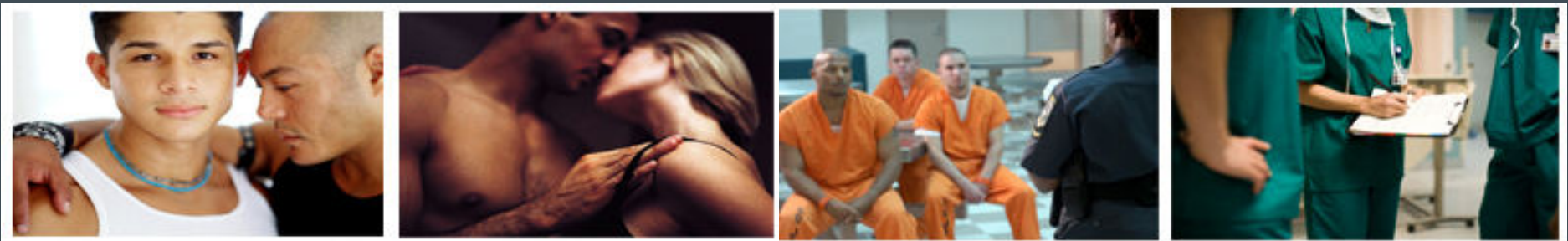
เพื่อสร้าง “แผนที่วัฒนธรรมของความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง” (Cultural mapping of health risks) ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพในสังคมไทยทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ วัตถุประสงค์เฉพาะ

- เพื่อทบทวนสถานะองค์ความรู้ แนวคิดทฤษฎีและงานศึกษาวิจัยในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงหลักในประเทศไทย
- เพื่อให้เกิดการศึกษาวิจัยระยะยาวในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงหลักที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน
- เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานและองค์กรภาครัฐและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ในมิติทางสังคมวัฒนธรรมไปทำงานได้ดีขึ้น
- เพื่อให้เกิดการเผยแพร่แนวคิด ผลงานวิชาการและงานวิจัยเกี่ยวกับมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงหลัก

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ แนวคิดและแนวทางปฏิบัติ

- แนวทางการปฏิบัติงานแบ่งเป็น 3 แผนงาน ตามแนวคิดหลัก คือ “สร้างความรู้ สร้างคน และสร้างชุมชนวิชาการ” ได้แก่

1. แผนงานสร้างความรู้
2. แผนงานสร้างคน
3. แผนงานสร้างชุมชนวิชาการ

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

1 แผนงานสร้างความรู้

- เป้าหมาย: สร้างความรู้ความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมของความเสี่ยงสุขภาพที่สามารถใช้งานได้จริง (Working knowledge) อย่างต่อเนื่อง

1.1 การทบทวนสถานะองค์ความรู้มิติทางสังคมวัฒนธรรมของไทย ในประเด็นปัจจัยเสี่ยงแต่ละประเภท เพื่อทำให้เห็นความรู้ที่มีและที่ขาดหายไป

1.2 การพัฒนาโครงการวิจัย

ระยะยาว โดยเน้นการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ

1.3 สร้าง เครื่องมือ (Toolkit)

“ระบดวิทยาวัฒนธรรม”

1.4 สร้างสรรค์สื่อรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

2 แผนงานสร้างคน

- เป้าหมาย: พัฒนานักวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจในมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงเป็นสำคัญ โดยมีแนวทางโดยคร่าวดังนี้

2.1 สํารวจนักวิจัย ที่สนใจมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงทั้งในสถาบันวิชาการและนักวิจัยในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ

2.2 สนับสนุนการศึกษาวิจัย ทั้งการฝึกอบรมและให้ทุนวิจัยในลักษณะโครงการวิจัยระยะยาวและทุนวิจัยสำหรับนักศึกษาและนักวิชาการรุ่นใหม่

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

2 แผนงานสร้างคน: การสนับสนุนการศึกษาวิจัย

- เป้าหมาย: พัฒนานักวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจในมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงเป็นสำคัญ

2.2.1 สนับสนุนการวิจัย 3 ระดับ โครงการวิจัยหลัก งานวิจัยขนาดเล็ก และสนับสนุนงานวิทยานิพนธ์

2.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง Proposal development workshop, Data collecting training, Data interpretation workshop, Report writing and communicating the result workshop

2.3 สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักวิจัย

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

3 แผนงานสร้างชุมชนวิชาการ

- เป้าหมาย: สร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงาน ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ เพื่อสร้างงานวิจัยที่มีประเด็นร่วมสมัย ตอบ โจทย์คนทำงาน และมีประโยชน์ในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน โดยมี แนวทางปฏิบัติโดยคร่าวดังนี้

1. สร้างความตื่นตัวใน Research area นี้ด้วยการจัดสัมมนาในรูปแบบ **ต่างๆ** เช่น งานสัมมนาเพื่อระดมความเห็น (consultative meeting) งาน สัมมนาเพื่อนำเสนอความต่อเนื่องของการวิจัย งานสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการสัมมนาต่างๆ ให้กับบรรดานักวิชาการและ เครือข่ายคนทำงาน

3. สร้างฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อเป็นคลังข้อมูลพื้นฐานในประเด็นมิติสังคม วัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงแก่ทั้งนักวิจัยและคนทำงาน